JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
F. G. JACOBS

25 päivänä syyskuuta 2001 [1]

1. Oberster Gerichtshof (Itävallan korkein oikeus) kysyy nyt esillä olevassa asiassa, onko sellainen kansallinen sosiaaliturvalainsäädännön säännös yhteisön oikeuden vastainen, jonka mukaan Euroopan talousalueesta (jäljempänä ETA) tehdyn sopimuksen sopimusvaltioissa tai EY:n jäsenvaltiossa lasten hoitamiseen käytetyt ajanjaksot katsotaan vanhuuseläkkeen laskennassa vakuutuskausia vastaaviksi kausiksi ainoastaan silloin, kun i) ne on täytetty Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen voimaantulon 1.1.1994 jälkeen ja ii) äidillä on kansallisen lainsäädännön mukaan oikeus rahamääräiseen äitiysavustukseen tai äitiyden perusteella suoritettaviin etuuksiin.

2. Jotta voitaisiin vastata tähän kysymykseen, joka koskee yhteisön oikeuden ajallista soveltamisalaa jäsenvaltion yhteisöön liittymisen jälkeen, on selvitettävä, ovatko asianomaiset kansalliset säännökset asetuksen N:o 1408/71 [2] 94 artiklan 1—3 kohdan siirtymäsäännösten ja henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevien perustamissopimuksen vastaisia.

Oikeussäännöt

Yhteisön oikeussäännöt

3. Asetuksen N:o 1408/71 1 artiklassa säädetään siltä osin kuin se koskee nyt esillä olevaa asiaa seuraavaa:

"Tässä asetuksessa:

1 — Alkuperäinen kieli: englanti.

2 — Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 1408/71 (EYVL L 149, 5.7.1971, s. 2), muutettu myöhemmin useaan otteeseen. Uusin kodifioitu versio tästä asetuksesta on sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetun asetuksen (ETY) N:o 1408/71 sekä asetuksen (ETY) N:o 1408/71 täytäntöönpanomenettelystä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 574/72 muuttamisesta ja saattamisesta ajan tasalle 2 päivänä joulukuuta 1996 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 118/97 (EYVL 1997, L 28, s. 1).

a) *palkatulla työntekijällä* ja *itsenäisellä ammatinharjoittajalla* tarkoitetaan:

i) henkilöä, joka on pakollisen tai valinnaisen jatkuvan vakuutuksen perusteella vakuutettu yhden tai useamman palkattujen työntekijöiden tai itsenäisten ammatinharjoittajien sosiaaliturvajärjestelmän kattaman vakuutustapahtuman varalta;

— —

r) *vakuutuskausilla* tarkoitetaan maksukausia tai työskentelykausia tai itsenäisen ammatinharjoittamisen kausia, sen mukaan kuin ne on määritelty ja tunnustettu vakuutuskausiksi siinä lainsäädännössä, jonka mukaan ne on täytetty tai niitä pidetään täytettyinä, ja kaikkia kausia, joita käsitellään sellaisina, jos niitä pidetään sanotun lainsäädännön mukaan vakuutuskausia vastaavina;

s) *työskentelykausilla* ja *itsenäisen ammatinharjoittamisen kausilla* tarkoitetaan kausia, jotka on sellaisiksi määritelty tai tunnustettu siinä lainsäädännössä, jonka mukaan ne on täytetty, ja kaikkia kausia, joita käsitellään sellaisina, jos niitä pidetään sanotun lainsäädännön mukaan työskentelykausia tai itsenäisen ammatinharjoittamisen kausia vastaavina;

s *a) asumiskausilla* tarkoitetaan kausia, jotka on määritelty tai tunnustettu sellaisiksi siinä lainsäädännössä, jonka mukaan ne ovat täyttyneet tai niitä pidetään täyttyneinä."

4. Asetuksen 2 artiklan otsikkona on "Asetuksen soveltamisalaan kuuluvat henkilöt". Artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Tätä asetusta sovelletaan palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja opiskelijoihin, jotka kuuluvat tai ovat kuuluneet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön piiriin ja jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia tai jotka ovat valtiottomia henkilöitä tai pakolaisia, jotka asuvat jäsenvaltion alueella, sekä heidän perheenjäseniinsä tai jälkeenjääneisiinsä."

5. Asetuksen 4 artiklan otsikkona on "Asiallinen ulottuvuus". Artiklan 1 kohdassa säädetään esillä olevan asian kannalta olennaisilta osin seuraavaa:

"1. Tätä asetusta sovelletaan kaikkeen lainsäädäntöön, joka koskee seuraavia sosiaaliturvan aloja:

a) sairaus- ja äitiysetuuksia;

— —

h) perhe-etuuksia."

6. Asetuksen 13 artikla, joka on otsikoitu "Yleiset säännöt", on asetuksen N:o 1408/71 II osaston, "Sovellettava lainsäädäntö", ensimmäinen säännös.

7. Asetuksen 13 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Jollei 14 c tai 14 f artiklasta muuta johdu, henkilöt, joihin tätä asetusta sovelletaan, ovat ainoastaan yhden jäsenvaltion lainsäädännön alaisia. Tämä lainsäädäntö määrätään tämän osaston säännösten mukaisesti."

8. Asetuksen 14 c artiklassa säädetään erityissäännöistä, joita sovelletaan henkilöihin, jotka ovat samanaikaisesti palkkatyössä yhden jäsenvaltion alueella ja toimivat itsenäisenä ammatinharjoittajana toisen jäsenvaltion alueella. Nämä säännökset eivät ole oleellisia nyt esillä olevan asian kannalta.

9. Asetuksen 13 artiklan 2 kohdassa esitetään säännöt siitä, miten määritetään erityisolosuhteissa sovellettava lainsäädäntö. Artiklan mukaan näitä sääntöjä sovelletaan, ellei 14—17 artiklasta muuta johdu. Kyseiset artiklat muodostavat II osaston loppuosan ja ne sisältävät erityissääntöjä, joista mitään ei sovelleta nyt esillä olevassa asiassa.

10. Asetuksen 13 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltion alueella työskentelevä henkilö on tämän valtion lainsäädännön alainen vaikka hän asuu toisen jäsenvaltion alueella ja vaikka hänen työnantajanaan toimivan yrityksen tai yksityisen henkilön kotipaikka on toisen jäsenvaltion alueella."

11. Asetuksen 13 artiklan 2 kohdan b alakohtaa sovelletaan itsenäisenä ammatinharjoittajana toimivaan henkilöön, c alakohtaa jäsenvaltion lipun alla purjehtivaan alukseen, d alakohtaa virkamieheen ja e alakohtaa asevoimien palvelukseen tai siviilipalvelukseen kutsuttuun henkilöön. Asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan f alakohdassa, joka lisättiin asetuksella N:o 2195/91 [3] ja joka tuli voimaan 29.7.1991, säädetään seuraavaa:

"Henkilö, johon jäsenvaltion lainsäädäntöä lakataan soveltamasta ilman, että toisen jäsenvaltion lainsäädäntö tulee sovellettavaksi häneen jonkin tämän kohdan edellä olevassa alakohdassa säädetyn säännön mukaisesti taikka jonkin artikloissa 14—17 säädetyn poikkeuksen tai erityissäännöksen perusteella, kuuluu sen jäsenvaltion lainsäädännön piiriin, jonka alueella hän asuu yksinomaan tämän lainsäädännön määräysten mukaisesti."

12. Asetuksen 94 artiklan otsikkona on "Palkattuja työntekijöitä koskevia siirtymäsäännöksiä", ja siinä säädetään olennaisilta osiltaan seuraavaa:

"1. Tämän asetuksen mukaan ei saavuteta oikeuksia ajalta ennen — — päivää, jolloin sitä alettiin soveltaa sen jäsenvaltion alueella, jota asia koskee — — .

2. Kaikki vakuutuskaudet ja tapauksesta riippuen kaikki työskentely- tai asumiskaudet, jotka on täytetty jäsenvaltion lainsäädännön mukaan ennen — — päivää, jolloin asetusta alettiin soveltaa tämän jäsenvaltion alueella, — — otetaan huomioon määrättäessä saavutettuja oikeuksia tämän asetuksen säännösten mukaisesti.

3. Jollei 1 kohdan säännöksistä muuta johdu, oikeus saavutetaan tämän asetuksen mukaan, vaikka se liittyy vakuutustapahtumaan, joka on sattunut ennen — — päivää, jolloin sitä alettiin soveltaa sen jäsenvaltion alueella, jota asia koskee — — ."

13. Itävalta liittyi Euroopan yhteisöihin 1.1.1995. Liittymissopimuksen [4] 2 artiklassa määrätään, että alkuperäisten perustamissopimusten määräykset sitovat jäsenvaltioita kyseisissä sopimuksissa ja liittymissopimuksessa määrätyin edellytyksin liittymispäivästä alkaen. Asetus N:o 1408/71 tuli kuitenkin Itävallassa voimaan 1.1.1994 Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen [5] nojalla. Koska pääasian tosiseikat tapahtuivat vuosien 1970 ja 1975 välillä, EY:n perustamissopimuksen määräykset ja asetus N:o 1408/71 eivät tällöin olleet Itävallassa voimassa olevaa yhteisön oikeutta.

3 — Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetun asetuksen (ETY) N:o 1408/71 sekä asetuksen (ETY) N:o 1408/71 täytäntöönpanomenettelystä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 574/72 muuttamisesta 25 päivänä kesäkuuta 1991 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 2195/91 (EYVL L 206, s. 2).

4 — EYVL C 241, 29.8.1994, s. 21.

Kansallinen lainsäädäntö

14. Allgemeines Sozialversicherungsgesetzin (sosiaalivakuutuksista annettu laki, jäljempänä ASVG) mukaan eläkevakuutuslaitosten on vakuutetun pyynnöstä vahvistettava Itävallan lainsäädännön mukaisesti vanhuuseläkkeen laskennassa huomioon otettavat vakuutuskaudet. [6] Tässä yhteydessä vakuutuslaitosten on otettava huomioon kaudet, joina henkilö on maksanut vakuutusmaksuja ("maksujen suorittamisajanjaksot", Beitragszeiten) ja muut laissa tunnustetut vanhuuseläkkeeseen vaikuttavat kaudet ("vakuutuskausiin rinnastettavat ajanjaksot", Ersatzzeiten).

15. ASVG:n 227 a §:ssä säädetään 31.12.1955 jälkeen täytetyistä, vakuutuskausiin rinnastettavista lasten hoitoon käytettävistä ajanjaksoista. Kyseinen säädös kuuluu olennaisilta osiltaan seuraavasti: [7]

"1) Sellaisten vakuutettujen osalta — jotka ovat — tosiasiallisesti ja päätoimisesti hoitaneet lapsiaan — rinnastettaviksi kausiksi katsotaan 31.12.1955 jälkeen täyttyneiden kausien osalta sillä vanhuuseläkevakuutuksen alalla, jolla viimeinen maksujen suorittamiskausi, tai ensimmäinen kausi, jonka aikana maksuja seuraavan kerran suoritettiin, täyttyi, ne lasten hoitamiseen käytetyt ajanjaksot, jotka ovat täyttyneet kotimaassa enintään 48 kalenterikuukauden ajan lapsen syntymästä lukien.

— —

3) Jos vakuutetulle syntyy toinen lapsi — — ennen 48 kalenterikuukauden määräajan päättymistä, määräaika päättyy toisen lapsen syntymään — — ; jos toisen lapsen hoitaminen päättyy ennen tämän 48 kalenterikuukauden määräajan päättymistä, määräaika alkaa uudelleen tämän lapsen syntymästä. Lapsen hoitamiseen kotimaassa rinnastetaan lapsen hoitaminen Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (ETA) jäsenvaltiossa, jos lapsen osalta on tai on ollut oikeus rahamääräiseen äitiysavustukseen tämän tai muun liittovaltion lain perusteella tai Betriebshilfenimiseen etuuteen (tietyille henkilöryhmille muun muassa äitiyden perusteella suoritettavat etuudet) Betriebshilfegesetzin perusteella ja lasten hoitamiseen käytetty ajanjakso sijoittuu ajallisesti tämän sopimuksen voimaantulon jälkeiselle ajanjaksolle."

16. Kuten sanamuodosta selvästi ilmenee, pykälän 3 momentissa Itävallan ulkopuo-

6 — Vakuutettu henkilö ei kuitenkaan voi esittää tällaista pyyntöä aikaisemmin kuin kaksi vuotta ennen eläkeiän saavuttamista.

7 — Sellaisena kuin se on julkaistuna BGBl:ssa 1997/47.

lella mutta Euroopan talousyhteisön alueella täytetyille lapsen hoitamiseen käytetyille ajanjaksoille asetetaan sekä ajallisia että aineellisia edellytyksiä. Tällaisia ajanjaksoja pidetään ASVG:n mukaisina vakuutuskausia vastaavina kausina ainoastaan silloin, kun i) ne ovat päättyneet 1.1.1994 jälkeen ja ii) hakijalla on lapsen osalta oikeus rahamääräiseen äitiysavustukseen ASVG:n (tai muun Itävallan liittovaltion lain) perusteella tai äitiyden perusteella suoritettaviin etuuksiin Betriebshilfegesetzin perusteella.

Tosiseikat ja esitetty ennakkoratkaisukysymys

17. Ennakkoratkaisupyynnössä esitetyt tosiseikat voidaan tiivistää seuraavasti.

18. Liselotte Kauer, pääasian kantaja, on vuonna 1942 syntynyt Itävallan kansalainen. Hänellä on kolme lasta, jotka ovat syntyneet vuosina 1966, 1967 ja 1969. Päätettyään opintonsa kesäkuussa 1960 hän työskenteli Itävallassa heinäkuusta 1960 elokuuhun 1964. Huhtikuussa 1970 hän muutti perheensä kanssa Itävallasta Belgiaan. Belgiassa asuessaan hän ei käynyt työssä. Siten hän ei suorittanut maksuja Belgian eläkevakuutusjärjestelmään eikä ilmeisesti mihinkään muuhunkaan Belgian sosiaaliturvajärjestelmän osaan. Palattuaan Itävaltaan hän aloitti uudelleen työnteon ja on täyttänyt näin syyskuusta 1975 lakisääteisen maksuvelvollisuuden sisältäviä vakuutuskausia.

19. Huhtikuussa 1998 kantaja pyysi vastaajaa Pensionsversicherungsanstalt der Angestelltenia (työntekijöiden eläkevakuutuslaitos) vahvistamaan vakuutuskaudet, jotka otetaan huomioon laskettaessa hänen eläkettään. Vastaaja katsoi 6.4.1998 antamassaan päätöksessä, että 1.4.1998 mennessä oli täyttynyt yhteensä 355 vakuutuskautta. Vastaaja oli tässä yhteenlaskussa ottanut huomioon ensimmäisen lapsen syntymäkuukauden heinäkuun 1966 ja huhtikuun 1970, eli sen kuukauden, jolloin kantaja muutti Belgiaan, väliseltä ajalta 46 kuukautta vakuutuskausiin rinnastettavina, lapsen hoitamiseen käytettyinä kausina ASVG:n 227 a §:n mukaisesti.

20. Kantaja nosti tästä päätöksestä kanteen Itävallassa. Hänen mukaansa vastaajan olisi pitänyt tunnustaa 82 kuukautta vakuutuskauteen rinnastettavana lapsen hoitamiseen käytettynä ajanjaksona eli kautena, jonka aikana hän oli hoitanut lapsiaan Belgiassa. Se, että vastaaja kieltäytyi tunnustamasta ulkomailla täyttynyttä lapsen hoitamiseen käytettyä ajanjaksoa (kantajan tapauksessa 36 kuukautta), oli Kauerin mukaan Itävallan perustuslain ja yhteisön oikeuden vastaista.

21. Vastaaja vastusti väitettä sillä perusteella, että lapsen hoitamiseen Euroopan talousalueella käytetty ajanjakso voidaan rinnastaa Itävallassa lapsen hoitamiseen käytettyyn ajanjaksoon ainoastaan, jos hoitokaudet ovat täyttyneet 1.1.1994 jälkeen eli ETA-sopimuksen voimaantulon jälkeen. Nyt esillä olevassa asiassa tämä edellytys ei ole täyttynyt, koska riidanalainen lapsen hoitamiseen käytetty ajanjakso sijoittui vuosien 1970 ja 1975 välille. Tätä silmällä pitäen vastaaja väitti, että liittymissopimuksen 2 artiklan perusteella oli ilmeistä, etteivät ennen Itävallan liittymistä tehdyt yhteisön perustamissopimukset tai annetut säädökset olleet sitovia ennen Itävallan liittymistä Euroopan unioniin 1.1.1995. Lisäksi se katsoi, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan yhteisön oikeussääntöjä ei voida soveltaa taannehtivasti tosiseikkoihin, jotka ovat tapahtuneet ennen liittymistä.

22. Arbeits- und Sozialgericht Wien (työ- ja sosiaaliasioita käsittelevä tuomioistuin) ja Oberlandesgerichtissa Wien (ylempi alueellinen tuomioistuin) hylkäsivät kantajan vaatimukset, minkä jälkeen kantaja teki Oberster Gerichtshofiin revision-valituksen Oberlandesgerichtin päätöksestä. Tässä tuomioistuimessa hän väitti muun muassa, että vastaajan päätös on asetuksen N:o 1408/71 säännösten vastainen. Oberster Gerichtshof arvioi, että sen käsiteltäväksi saatettu asia liittyi yhteisön oikeuteen, ja se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajantasalle saatettuna 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83, ja muutettuna 30.4.1992 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 1249/92, 94 artiklan 1—3 kohtaa tulkittava siten, että niiden vastainen on sellainen kansallinen säännös, jonka mukaan Itävallassa lasten hoitamiseen käytetyt ajanjaksot rinnastetaan vanhuuseläkettä määritettäessä vakuutuskausiin, mutta Euroopan talousyhteisön (jäljempänä ETA) jäsenvaltioissa (tässä Belgiassa) käytettyinä ne otetaan huomioon ainoastaan, jos ne ovat täyttyneet ETA-sopimuksen voimaantulon (1.1.1994) jälkeen, ja silloinkin ainoastaan sillä lisäedellytyksellä, että lapsen osalta on tai on ollut oikeus rahamääräiseen äitiysavustukseen (Itävallan) Allgemeines Sozialversicherungsgesetzin (yleinen sosiaalivakuutuslaki, jäljempänä ASVG) tai muun (Itävallan) liittovaltion lain perusteella tai Betriebshilfe-nimiseen etuuteen (tietyille henkilöryhmille muun muassa äitiyden perusteella suoritettavat etuudet) (Itävallan) Betriebsgesetzin (laki tietyille henkilöryhmille muun muassa äitiyden perusteella suoritettavista etuuksista) perusteella?"

23. Ratkaisupyynnössään Oberster Gerichtshof toteaa haluavansa erityisesti tietää, onko lapsen hoitamista pidettävä asetuksessa N:o 1408/71 94 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuna "vakuutustapahtumana".

24. Itävallan ja Espanjan hallitukset sekä komissio ovat toimittaneet kirjalliset huomautuksensa sekä kirjalliset vastauksensa yhteisöjen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin. Istunnossa kantaja, Itävallan hallitus ja komissio esittivät suullisia lausumia.

Käsiteltävien kysymysten rajaaminen

25. Kaikki huomautuksia esittäneet ovat katsoneet Oberster Gerichtshofin pyytäneen ratkaisua ASVG:n 227 a §:n yhteensopivuudesta yhteisön oikeuden kanssa. Yhteisöjen tuomioistuimen pitäisi näin ollen käsitellä seuraavia kahta kysymystä. Ensinnäkin, onko ASVG:n 227 a §:n 3 momentti asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan tai jonkin toisen samassa asetuksessa olevan säännöksen tai Euroopan yhteisön perustamissopimuksen määräysten vastainen, kun sillä rajoitetaan *ajallisesti* EU:n tai ETA:n jäsenvaltiossa täytettyjen, lapsen hoitamiseen käytettyjen ajanjaksojen tunnustaminen 1.1.1994 jälkeen täyttyneisiin ajanjaksoihin. Toiseksi, onko 227 a §:n 3 momentti asetuksen N:o 1408/71 tai EY:n perustamissopimuksen määräysten vastainen, kun sillä rajoitetaan *aineellisesti* lapsen hoitamiseen käytettyjen ajanjaksojen tunnustamista edellyttämällä, että hakijalla on oikeus ASVG:n mukaiseen rahamääräiseen avustukseen tai Betriebshilfegesetzin mukaiseen äitiysetuuteen.

26. Tarkastelu on syytä aloittaa ensimmäisestä kysymyksestä, sillä ainoastaan se on explisiittisesti esitetty ratkaisupyynnössä. Sitä paitsi jos yhteisön oikeus ja ASVG:n 227 a §:n ajallinen rajoitus eivät ole keskenään ristiriidassa, pääasiassa esitetty kanne voidaan hylätä ilman, että yhteisöjen tuomioistuimen tarvitsee antaa tuomiota yhteisön oikeuden ja ASVG:n 227 a §:ssä säädetyn kaltaisen aineellisen rajoituksen välisestä yhteensopivuudesta.

Ajallinen rajoitus: yhteenveto esitetyistä väitteistä ja niiden perusteluista

27. Nyt esillä olevassa asiassa esitetyt, ASVG:n 227 a §:n 3 momenttiin sisältyvät ajallista rajoitusta koskevat huomautukset liittyvät ensinnäkin tämän rajoituksen

yhteensopivuuteen asetuksen N:o 1408/71 kanssa ja toiseksi sen yhteensopivuuteen EY:n perustamissopimuksen 18 ja 39 artiklan kanssa (ent. 8 a ja 48 artikla).

säädettyjen edellytysten mukaisesti. Nyt esillä olevassa asiassa kantajan Belgiassa vuosina 1970—1975 viettämä aika ei täytä Itävallan laissa säädettyjä edellytyksiä sille, että se tunnustettaisiin vakuutuskauteen rinnastettavaksi kaudeksi. Siksi kyseistä ajanjaksoa ei voida Itävallan hallituksen mukaan ottaa huomioon laskettaessa hänen eläkettään.

Asetusta N:o 1408/71 koskevat huomautukset

28. Itävallan hallitus ja komissio esittävät, että ASVG:n 227 a §:n 3 momentissa säädetty ajallinen rajoitus on yhdenmukainen asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 1—3 kohdan kanssa, joten kantajalla ei ole asetuksen mukaan oikeutta Belgiassa viettämänsä ajanjakson hyväksilukemiseen eläkettä laskettaessa.

30. Lisäksi Itävallan hallitus väittää, ettei lapsen hoitamista voida pitää asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuna "vakuutustapahtumana". Tämä ilmaisu viittaa tapahtumiin, joiden johdosta myönnetään sosiaalisia etuuksia, kuten eläkeiän saavuttaminen, vammautuminen tai kuolema. Siihen ei sisälly kaikkia eri olosuhteita — kuten lapsen hoitamiseen käytetty ajanjakso — jotka jäsenvaltiot voivat ottaa huomioon päättäessään sosiaalisten etuuksien myöntämisestä ja määrittämisestä.

29. Itävallan hallituksen mukaan kysymystä ennen 1.1.1994 päättyneen lapsen hoitamiseen käytetyn ajanjakson tunnustamisesta on tarkasteltava asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 2 kohdan perusteella. Tämän kohdan mukaan vakuutus-, työskentely- ja asumiskaudet otetaan huomioon määritettäessä sosiaaliturvaoikeuksia, kun nämä kaudet "on täytetty jäsenvaltion lainsäädännön mukaan". Siten Itävallan hallituksen näkemyksen mukaan 94 artiklan 2 kohdassa jäsenvaltiot velvoitetaan ottamaan huomioon ainoastaan kaudet, jotka palkatut työntekijät ovat täyttäneet kansallisessa lainsäädännössä

31. Itävallan hallitus lisää, ettei kantaja voi mitenkään vedota asetuksen N:o 1408/71 säännöksiin saadakseen Belgiassa lapsen hoitamiseen käytetyn ajanjakson tunnustetuksi Itävallan lainsäädännön mukaan,

koska kyseisen asetuksen 13 artiklan 2 kohdan f alakohdan mukaan hän oli Belgiassa asuessaan Belgian eikä Itävallan sosiaaliturvalainsäädännön alainen.

32. Komissio korostaa ensinnäkin, että asetuksen N:o 1408/71 ajallinen soveltamisala rajataan 94 artiklan 1 kohdassa siten, että "asetuksen mukaan ei saavuteta oikeuksia ajalta ennen — — päivää, jolloin sitä alettiin soveltaa sen jäsenvaltion alueella, jota asia koskee". Niinpä vaikka 94 artiklan 1 kohdalla pyritään turvaamaan aiemmin kansallisen lainsäädännön nojalla saavutettuja oikeuksia, sellainen oikeus, jota ei ollut saavutettu ennen asetuksen N:o 1408/71 voimaantuloa, ei voida asetuksen perusteella takautuvasti saavuttaa. Komissio toteaa kuitenkin, että se, missä olosuhteissa ja milloin jokin oikeus on "saavutettu", on ratkaistava 94 artiklan 2 ja 3 kohdan siirtymäsäännösten perusteella.

33. Viitaten asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan r, s ja s a alakohdassa esitettyihin määritelmiin komissio toteaa, että 94 artiklan 2 kohdan mukaan ainoastaan jäsenvaltion lainsäädännön mukaan täyttyneet kaudet otetaan huomioon. Mitä tulee 94 artiklan 3 kohtaan, komissio toteaa, toisin kuin Itävallan hallitus, että lapsen hoitamiseen käytettyä ajanjaksoa voidaan pitää säännöksessä tarkoitettuna "vakuutustapahtumana". Kuitenkin 94 artiklan 3 kohdan mukaan ennen asetuksen voimaantuloa sattuneet vakuutustapahtumat voivat johtaa oikeuksien saavuttamiseen ainoastaan "jollei 1 kohdan säännöksistä muuta johdu". Siten komission mukaan 94 artiklan 3 kohtaa sovelletaan ainoastaan sellaiseen asetuksen voimaantuloa edeltävään vakuutustapahtumaan, joka itsessään on oikeuttanut sosiaaliturvaetuuksiin. Tämä edellytys ei täyty nyt esillä olevassa asiassa, sillä ASVG:n 227 a §:stä seuraa selvästi, että ajanjakso, jonka kantaja on käyttänyt lastensa hoitamiseen Belgiassa, ei synnytä oikeutta sosiaaliturvaetuuksiin Itävallan lainsäädännön mukaan.

34. Espanjan hallitus puolestaan katsoo, toisin kuin Itävallan hallitus ja komissio, että ASVG:n 227 a §:n 3 momentissa säädetty ajallinen rajoitus on asetuksen N:o 1408/71 vastainen. Se esittää, että kysymys lapsen hoitamiseen käytetyn ajanjakson tunnustamisesta Itävallassa ei kuulu asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan soveltamisalaan. Espanjan hallituksen mukaan kyse ei ole ennen asetuksen voimaantuloa täytettyjen tai saavutettujen oikeuksien tunnustamisesta, koska lapsen hoitamiseen käytetty aika on ainoastaan

osatekijä eläkeoikeuksien saavuttamisprosessissa. Sikäli kun olen ymmärtänyt näkemyksen oikein, Espanjan hallitus katsoo lisäksi, että tällaiset kaudet muodostavat asetuksessa N:o 1408/71 tarkoitetun vakuutustapahtuman ja että ne on siksi otettava huomioon eläkettä laskettaessa, vaikka ne ovat täyttyneet ennen kuin asetus tuli voimaan Itävallassa 1.1.1994.

EY:n perustamissopimuksen 18 ja 39 artiklaa koskevia huomautuksia

35. Itävallan hallitus korostaa, että silloin kun kantaja muutti Belgiaan, perustamissopimuksen määräykset henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta eivät vielä olleet voimassa Itävallassa. Siten kantaja ei muuttanut EY:n perustamissopimuksen 39 ja 18 artiklassa tarkoitetun siirtotyöläisen tai yhteisön kansalaisen ominaisuudessa. Näin ollen hän ei voi vedota näihin määräyksiin lapsen hoitamiseen käytetyn ajanjakson tunnustamista koskevia ASVG:n säännöksiä vastaan. Kysymystä on tarkasteltava yksinomaan asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan perusteella.

36. Komissio on samaa mieltä siitä, ettei kantaja voi vedota EY:n perustamissopimuksen 39 artiklaan, koska hän ei harjoittanut Belgiassa mitään taloudellista toimintaa. Kuitenkin vastauksessaan yhteisöjen tuomioistuimen esittämään kysymykseen asiassa Elsen annetun tuomion [8] merkityksestä nyt käsiteltävän asian kannalta komissio oli sitä mieltä, että kantaja voi vedota EY:n perustamissopimuksen 18 artiklassa vahvistettuun unionin kansalaisten vapaaseen liikkuvuuteen ja että Itävallan lainsäätäjän kieltäytyminen tunnustamasta ennen 1.1.1994 ETA:n tai EY:n jäsenvaltiossa täytettyä lapsen hoitamiseen käytettyä ajanjaksoa vakuutuskauteen rinnastettavaksi kaudeksi olisi tämän määräyksen vastainen.

37. Tässä yhteydessä komissio kiistää Itävallan hallituksen väitteen, jonka mukaan perustamissopimukseen sisältyviä henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevia määräyksiä ei voitaisi soveltaa ajallisesti sellaisen lapsen hoitamiseen käytetyn ajanjakson tunnustamiseen, joka on täyttynyt ennen kyseisten määräysten voimaantuloa Itävallassa. Koska liittymissopimuksessa ei ole siirtymämääräyksiä, EY:n perustamissopimuksen 18 artiklaa voidaan soveltaa tilanteessa, jossa kansallinen viranomainen, kuten nyt käsiteltävän asian vastaaja, tekee eläkettä koskevan päätöksen ja laskee henkilölle maksettavan eläkkeen sen jälkeen, kun perustamissopimus on tullut voimaan kyseisessä jäsenvaltiossa. Viitaten yhteisöjen tuomioistuimen asioissa Vougioukas [9] ja Österreichischer Gewerkschaftsbund [10] antamiin tuomioihin komissio toteaa, että eläkeoikeutta koskeva päätös ja

8 — Asia C-135/99, Elsen, tuomio 23.11.2000 (Kok. 2000, s. I-10409).

9 — Asia C-443/93, Vougioukas, tuomio 22.11.1995 (Kok. 1995, s. I-4033).

10 — Asia C-195/98, Österreichischer Gewerkschaftsbund, tuomio 30.11.2000 (Kok. 2000, s. I-10497).

eläkkeen laskeminen perustuvat väistämättä aikaisemmin tapahtuneisiin tosiseikkoihin. Siten 18 artiklan soveltaminen näihin eläkettä koskeviin toimiin ei edellyttäisi yhteisön oikeuden soveltamista taannehtivasti vaikka jotkut huomioon otettavista tosiseikoista — kuten lapsen hoitamiseen käytetty ajanjakso — ovatkin tapahtuneet ennen perustamissopimuksen voimaantuloa. Perustamissopimuksen 18 artiklan soveltamisella varmistetaan tässä yhteydessä ainoastaan, ettei siirtolaisia tällä hetkellä kohdella syrjivästi.

38. Näin ollen EY:n perustamissopimuksen 18 artiklan perusteella Itävallan viranomaiset eivät saa lapsen hoitamiseen käytetyn ajanjakson tunnustamisesta päättäessään kohdella syrjivästi henkilöitä, jotka ovat käyttäneet oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen. ASVG:n 227 a §:n 3 momentissa olevalla säännöksellä syrjitään tällaisia henkilöitä jättämällä huomiotta lapsen hoitamiseen käytetty ajanjakso, joka olisi otettu huomioon, jos lasta olisi hoidettu Itävallassa. Komission mukaan tällainen syrjintä ei ole oikeutettua. Siten 227 a §:n 3 momentti on yhteisön oikeuden vastainen, mistä syystä Itävallan viranomaisten on otettava huomioon kantajan Belgiassa lapsen hoitamiseen käyttämät ajanjaksot ikään kuin nämä kaudet olisivat täyttyneet Itävallassa.

Ajallinen rajoitus: tarkastelu

39. Asiayhteydestä sekä yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyistä huomautuksista käy ilmi, että Oberster Gerichtshofille annettava vastaus, jonka perusteella se voi antaa tuomion esillä olevassa pääasiassa, edellyttää se selvittämistä, onko sellainen kansallisen lainsäädännön säännös yhteisön oikeuden vastainen, jossa eläkkeen laskennassa hyväksiluettavat kaudet rajoitetaan ajallisesti sellaisiin ETA:n tai EU:n jäsenvaltiossa lapsen hoitamiseen käytettyihin ajanjaksoihin, jotka ovat täyttyneet sen jälkeen, kun asetus N:o 1408/71 on tullut voimaan siinä jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista haetaan. Toisin sanoen, onko ASVG:n 227 a §:n 3 momentin kaltainen säännös, jonka mukaan ennen 1.1.1994 Itävallassa täyttynyttä lapsen hoitamiseen käytettyä ajanjaksoa kohdellaan toisin kuin toisessa jäsenvaltiossa täytettyä kautta, yhteisön oikeuden vastainen?

40. Jotta tähän kysymykseen voitaisiin vastata, tarkastelen ensin niitä asetuksen N:o 1408/71 säännöksiä, joilla on merkitystä esillä olevassa asiassa ja sitten EY:n perustamissopimuksen 18 ja 39 artiklaa.

Asetus N:o 1408/71

41. Aluksi on ratkaistava kolme alustavaa kysymystä.

42. Ensinnäkin on päätettävä, kuuluuko pääasian kantajan tilanteessa oleva henkilö asetuksen henkilölliseen soveltamisalaan.

43. Asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa säädetään, että sen säännöksiä sovelletaan yhteisön jäsenvaltion kansalaisiin, jotka ovat palkattuja työntekijöitä tai itsenäisiä ammatinharjoittajia ja kuuluvat tai ovat kuuluneet yhden tai useamman jäsenvaltion sosiaaliturvalainsäädännön piiriin, sekä heidän perheenjäseniinsä. Asetuksen 1 artiklan a kohdan ja yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan käsite "palkattu työntekijä ja itsenäinen ammatinharjoittaja" kattaa jokaisen henkilön, joka on vakuutettu yhden tai useamman jäsenvaltion sosiaaliturvalainsäädännön mukaisesti edes yhden vakuutustapahtuman varalta yleisessä tai erityisessä sosiaaliturvajärjestelmässä riippumatta siitä, onko vakuutus pakollinen vai vapaaehtoinen, tai siitä, onko hänet vakuutettu palkattuna työntekijänä vai itsenäisenä ammatinharjoittajana.[11] Ennakkoratkaisupyynnön mukaan kantajalla on ollut Itävallassa useita vuosia pakollinen vakuutus vanhuuseläkkeen saamiseksi. Siten ei ole epäilystä siitä, etteikö kantaja kuuluisi asetuksen henkilölliseen soveltamisalaan 1 artiklan a kohdassa ja 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna palkattuna työntekijänä.

44. Se, että kantaja ei ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen mukaan harjoittanut mitään taloudellista toimintaa Belgiassa, ei sulje häntä asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle. On totta, että yhteisöjen tuomioistuin on toistuvasti todennut, ettei henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevia perustamissopimuksen määräyksiä ja niiden täytäntöönpanotoimenpiteitä, mukaan lukien asetus N:o 1408/71, sovelleta toimintaan, joka tapahtuu kokonaisuudessaan ainoastaan yhdessä jäsenvaltiossa.[12] Olen kuitenkin sitä mieltä, ettei kyseistä oikeuskäytäntöä tule soveltaa henkilöihin, jotka ovat muuttaneet jäsenvaltiosta toiseen yhdessä puolisonsa kanssa, joka on työskennellyt tässä valtiossa, ja omistaneet aikansa lasten hoitamiseen tässä valtiossa. Joka tapauksessa asetuksen 2 artiklan 1 kohdan sanamuodon perusteella on selvää, että sen säännöksiä

11 — Ks. erityisesti asia 182/78, Pierik, tuomio 31.5.1979 (Kok. 1979, s. 1977, Kok. Ep. IV, s. 487, 4 kohta); asia C-85/96, Martínez Sala, tuomio 12.5.1998 (Kok. 1998, s. I-2691, 36 kohta); asia C-275/96, Kuusijärvi, tuomio 11.6.1998 (Kok. 1998, s. I-3419, 21 kohta) ja viimeksi asia C-262/96, Sürül, tuomio 4.5.1999 (Kok. 1999, s. I-2685, 85 kohta).

12 — Ks. erityisesti asia C-153/91, Petit, tuomio 22.9.1992 (Kok. 1992, s. I-4973, 8 kohta); yhdistetyt asiat C-64/96 ja C-65/96, Uecker ja Jacquet, tuomio 5.6.1997 (Kok. 1997, s. I-3171, 16 kohta); yhdistetyt asiat C-225/95, C-226/95 ja C-227/95, Kapasakalis, tuomio 2.7.1998 (Kok. 1998, s. I-4239, 22 kohta) ja viimeksi asia C-18/95, Terhoeve, tuomio 26.1.1999 (Kok. 1999, s. I-345, 26 kohta).

sovelletaan siirtotyöläisten perheenjäseniin. [13] Niiden tietojen mukaan, jotka Itävallan hallitus on toimittanut yhteisöjen tuomioistuimelle, kantajan puoliso työskenteli Belgiassa ja suoritti siellä sosiaalimaksuja. Siten kantaja kuuluu asetuksen henkilölliseen soveltamisalaan. Lisäksi 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna perheenjäsenenä kantaja voi vedota kaikkiin asetuksen säännöksiin lukuun ottamatta ainoastaan niitä säännöksiä, jotka koskevat etuuksia, joita sovelletaan ainoastaan palkattuihin työntekijöihin, kuten työttömyysetuudet. [14]

45. Toiseksi on syytä tarkastella, kuuluvatko pääasian kantajan hakemat sosiaaliset etuudet asetuksen aineelliseen soveltamisalaan eli niihin sosiaaliturvan aloihin, joihin asetusta sen 4 artiklan 1 kohdan mukaan sovelletaan.

46. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan erottelu asetuksen N:o 1408/71 soveltamisalan ulkopuolelle jääviin ja sen soveltamisalaan kuuluviin etuuksiin tehdään kunkin etuuden tunnusomaisten ominaisuuksien, erityisesti sen tarkoituksen ja myöntämisedellytysten, perusteella, ei sen perusteella, luokitellaanko etuus kansallisessa lainsäädännössä sosiaaliturvaetuudeksi vai ei. Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin on vakiintuneesti katsonut, että etuutta voidaan pitää sosiaaliturvaetuutena, jos se myönnetään edunsaajille laissa määritellyissä tilanteissa ilman tapauskohtaista arviointia tai yksilöllistä tarveharkintaa ja jos se liittyy johonkin asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa nimenomaisesti lueteltuun vakuutustapahtumaan. [15] Mielestäni on selvää, että lisäkausien hyväksyminen eläkevakuutukseen ASVG:n nojalla lapsen hoitamiseen käytettyjen ajanjaksojen perusteella täyttää nämä edellytykset, eikä Itävallan hallitus ole kiistänyt tätä näkemystä.

47. Kolmanneksi on varmistettava, sovelletaanko asetuksen N:o 1408/71 mukaan Itävallan lainsäädäntöä tilanteeseen, jossa työntekijä on lopettanut työnteon Itävallassa, saanut lapsen, muuttanut sen jälkeen asumaan toiseen jäsenvaltioon noin viiden vuoden ajaksi, palannut sitten Itävaltaan ja aloittanut uudelleen työnteon.

48. Itävallan hallitus on sitä mieltä, että asetuksen mukaan näissä olosuhteissa Itävallan lakia ei sovelleta. Se toteaa, että

13 — Ks. aiheesta myös asia 7/75, F., tuomio 17.6.1975 (Kok. 1975, s. 679, 16 kohta) ja asia C-211/97, Gómez Rivero, tuomio 3.6.1999 (Kok. 1999, s. I-3219, 26 kohta).

14 — Ks. asia C-308/93, Cabanis-Issarte, tuomio 30.4.1996 (Kok. 1996, s. I-2097, 34 kohta); yhdistetyt asiat C-245/94 ja C-312/94, Hoever ja Zachow, tuomio 10.10.1996 (Kok. 1996, s. I-4895, 32 kohta); asia C-185/96, komissio v. Kreikka, tuomio 29.10.1998 (Kok. 1998, s. I-6601, 28 kohta). Ks. vastaavasti julkisasiamies Alberin asiassa C-189/00, Ruhr, 26.6.2001 esittämä ratkaisuehdotus, Kok. 2001, s. I-8225, I-8227.

15 — Ks. viimeksi asia C-85/99, Offermanns, tuomio 15.3.2001 (Kok. 2001, s. I-2261, 27 ja 28 kohta).

kantaja lopetti kaiken ammatillisen toiminnan elokuussa 1964, yli 21 kuukautta ennen ensimmäisen lapsensa syntymää 25.6.1966, eikä harjoittanut mitään muuta taloudellista toimintaa tuon ajankohdan ja sen välillä, kun hän muutti Belgiaan huhtikuussa 1970. Kantajaan ei näin ollen sen mukaan sovellettaisi asetuksen 13 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti Itävallan sosiaaliturvalainsäädäntöä; häneen sovellettaisiin sitä ainoastaan asetuksen 13 artiklan 2 kohdan f alakohdan nojalla hänen Itävallassa jatkuneen asumisensa johdosta. Kuitenkin yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Kuusijärvi [16] antaman tuomion mukaan asetuksen 13 artiklan 2 kohdan f alakohtaa tulkitaan siten, että jäsenvaltion lainsäädäntöä lakataan soveltamasta henkilöön sen jälkeen kun hän on muuttanut toiseen jäsenvaltioon. Tästä seuraa Itävallan hallituksen mukaan, että Belgiassa täyttyneen lapsen hoitamiseen käytetyn kauden tunnustamisesta pitäisi päättää Belgian lainsäädännön mukaan. Se, ettei Belgian lainsäädännössä nähtävästi ole tällaista tunnustamismahdollisuutta ja että kantaja voisi siten kärsiä vahinkoa Belgiaan muuttamisen vuoksi, on seurausta kansallisten sosiaaliturvajärjestelmien eroista, joihin asetuksella N:o 1408/71 ei puututtu. Tämä ei näin ollen voisi vaikuttaa siihen, onko Itävallan lainsäädäntö yhteisön oikeuden mukaista.

49. En pidä tätä perustelua vakuuttavana. Asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan f alakohta lisättiin monta vuotta nyt käsiteltävän asian tosiseikkojen tapahtumisen jälkeen asetuksella N:o 2195/91. [17] Siten kysymys siitä, mitä lainsäädäntöä on sovellettava, tulee ratkaista 13 artiklan 2 kohdan mukaan, sellaisena kuin se oli ennen asetuksella N:o 2195/91 tehtyjä muutoksia. Yhteisöjen tuomioistuimen asioissa Ten Holder [18] ja Twomey [19] antamien tuomioiden mukaan kyseisen säännöksen a alakohtaa ennen sen muuttamista oli tulkittava siten, että sellaiseen työntekijään, joka lopetti taloudellisen toiminnan jäsenvaltion alueella, jatketaan tämän jäsenvaltion lainsäädännön soveltamista siihen asti, kun hän aloittaa työnteon toisessa jäsenvaltiossa.

50. Näiden alustavien huomioiden mukaisesti olen sitä mieltä, että kantajan tilanteessa oleva henkilö ja pääasiassa kyseessä olevat Itävallan oikeussäännöt kuuluvat asetuksen henkilölliseen ja aineelliseen soveltamisalaan. Lisäksi asetuksen säännösten mukaan kyseessä olevana ajankohtana oli sovellettava Itävallan eikä Belgian lainsäädäntöä.

51. Kysymys kuuluu siis, onko ASVG:n 227 a §:n kaltainen säännös asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 1—3 alakohdan

16 — Edellä alaviitteessä 11 mainittu asia Kuusijärvi.

17 — Mainittu edellä alaviitteessä 3. Olosuhteista, jotka ovat johtaneet kyseisen säännöksen antamiseen, ks. edellä alaviitteessä 11 mainittu ratkaisuehdotukseni asiassa Kuusijärvi, erityisesti ratkaisuehdotuksen 44—52 kohta.

18 — Asia 302/84, Ten Holder, tuomio 12.6.1986 (Kok. 1986, s. 1821).

19 — Asia C-215/90, Twomey, tuomio 10.3.1992 (Kok. 1992, s. I-1823).

vastainen, kun sillä rajoitetaan lapsen hoitamiseen Euroopan talousalueen tai Euroopan yhteisön jäsenvaltiossa käytetyn ajan lukeminen kausiin, jotka ovat täyttyneet sen päivämäärän jälkeen, kun kyseinen asetus tuli voimaan siinä jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista haetaan.

52. Asetuksen 94 artiklan 1—3 kohdan siirtymäsäännöksillä on pitkä historia. Asetusta N:o 1408/71 edeltäneen, eli vuonna 1958 annetun asetuksen N:o 3 [20] 53 artiklaan sisältyy samanlaisia säännöksiä ja vastaavia sääntöjä on niin ikään monissa kansainvälisissä sopimuksissa, jotka koskevat palkattujen työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien sosiaaliturvan vahvistamista ja yhteensovittamista. [21] Lisäksi ehdotuksessa uudeksi asetukseksi sosiaaliturvan yhteensovittamisesta, jonka komissio antoi vuonna 1998, [22] toistetaan asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1—3 kohdan säännökset. [23]

53. Vaikka yhteisöjen tuomioistuin on joissakin yhteyksissä pohtinut vuonna 1953 annetun asetuksen N:o 3 [24] 53 artiklan 1—3 kohdan ja asetuksen N:o 1408/71 [25] 94 artiklan 1—3 kohdan merkitystä, oikeuskäytännöstä ei löydy yksiselitteistä vastausta nyt esillä olevassa asiassa esitettyyn ennakkoratkaisukysymykseen. Myöskään näiden asetusten valmisteluasiakirjat tai komission samassa yhteydessä julkaisemat perustelut eivät anna vastausta kysymykseen.

54. Jotta esitettyyn ennakkoratkaisukysymykseen voitaisiin vastata, 94 artiklan sanamuotoa on tarpeen tulkita asetuksen tavoitteen valossa siten, että samalla otetaan huomioon yhteisön lainsäädännön ajallisen soveltamisalan periaatteita koskeva yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö.

55. Asetuksen 94 artiklan 1 kohdassa säädetään, että asetuksen mukaan oikeuksia ei saavuteta ajalta ennen päivää, jolloin asetusta alettiin soveltaa sen jäsenvaltion alueella, jota asia koskee. Tämä säännös ilmentää periaatetta, jonka mukaan yhteisön lainsäädännöllä ei tavallisesti ole taannehtivaa vaikutusta. [26] Siinä esitetään asetuksen ajallista soveltamisalaa koskeva pääsääntö. Mielestäni 94 artiklan 2 ja 3 kohdan säännöksillä ei ole haluttu poi-

20 — Siirtotyöläisten sosiaaliturvasta 25 päivänä syyskuuta 1958 annettu neuvoston asetus N:o 3 (EYVL 30, 16.12.1958, s. 561; suomenkielistä toisintoa ei ole saatavissa).

21 — Ks. esim. siirtotyöläisten sosiaaliturvaa koskevan, Euroopan hiili- ja teräsyhteisön kuuden perustajajäsenvaltion kesken 9.12.1957 allekirjoitetun yleissopimuksen 53 artikla, Tractatenblad (1958) N:o 54 sekä Pariisissa 14.12.1972 tehdyn Euroopan neuvoston sosiaaliturvasopimuksen 74 artikla, European Treaty Series, nro 78.

22 — Ehdotus neuvoston asetukseksi (EY) sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta, KOM(1998) 779 lopullinen.

23 — Ks. asetusehdotuksen 70 artikla.

24 — Ks. asia 44/65, Singer, tuomio 9.12.1965 (Kok. 1965 s. 1191) ja asia 68/69, Brock, tuomio 14.4.1970 (Kok. 1970, s. 171, 7—9 kohta).

25 — Ks. asia 10/78, Belbouab, tuomio 12.10.1972 (Kok. 1978, s. 1915, 8 kohta); asia C-105/89, Buhari Haji, tuomio 14.11.1990 (Kok. 1990, s. I-4211, 21 kohta); asia C-227/89, Rönfeldt, tuomio 7.2.1991 (Kok. 1991, s. I-323, Kok. Ep. XI, s. I-19, 15 kohta) ja edellä alaviitteessä 11 mainittu asia Kuusijärvi, tuomion 24 ja 25 kohta.

26 — Tämän periaatteen soveltamisesta sosiaaliturvan alalla ks. asia 104/76, Jansen, tuomio 5.5.1977 (Kok. 1977, s. 829, 7 kohta).

keta tästä säännöstä. Nämä säännökset ilmentävät toista vakiintunutta periaatetta eli sitä, että jollei toisin säädetä, säädöstä sovelletaan aikaisemman säädöksen voimassa ollessa syntyneen tilanteen tulevaisuudessa ilmeneviin seurauksiin,[27] ellei sen välitön soveltaminen ole luottamuksensuojan periaatteen vastaista.[28] Siten 2 ja 3 kohdan avulla pyritään 94 artiklan puitteissa lähinnä selittämään, missä tilanteissa oikeudet katsotaan saavutetuiksi 94 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

56. Koska pääasian kantaja ei voi saavuttaa Belgiassa täyttyneiden, lapsen hoitamista koskevien ajanjaksojen osalta mitään uusia oikeuksia 94 artiklan 1 kohdan perusteella, on selvitettävä, tulisiko kyseiset kaudet ottaa huomioon 94 artiklan 2 tai 3 kohdan nojalla.

— 94 artiklan 2 kohta

57. Asetuksen 94 artiklan 2 kohdassa säädetään, että "kaikki vakuutuskaudet ja tapauksesta riippuen kaikki työskentely- tai asumiskaudet, jotka on täytetty jäsenvaltion lainsäädännön mukaan — — ennen päivää, jolloin asetusta alettiin soveltaa tämän jäsenvaltion alueella — — otetaan huomioon määrättäessä saavutettuja etuuksia tämän asetuksen säännösten mukaisesti".

58. Asetuksen 94 artiklan 2 kohdassa ei täsmennetä käsitteiden "vakuutuskausi" ja "työskentely- tai asumiskausi" merkitystä, joten on viitattava asetuksen 1 artiklan r, s, ja s a alakohdassa esitettyihin määritelmiin.[29]

59. Asetuksen 1 artiklan r alakohdan mukaan "vakuutuskausilla" tarkoitetaan "maksukausia tai työskentelykausia tai itsenäisen ammatinharjoittamisen kausia, sen mukaan kuin ne on määritelty tai tunnustettu vakuutuskausiksi siinä lainsäädännössä, jonka mukaan ne on täytetty tai niitä pidetään täytettyinä, ja kaikkia kausia, joita käsitellään sellaisina, jos niitä pidetään sanotun lainsäädännön mukaan vakuutuskausia vastaavina".

60. Mielestäni tästä määritelmästä seuraa, että asetuksen 94 artiklan 2 kohdan mukaan ainoastaan sellaiset kaudet on otettava huomioon, jotka täyttävät kansallisessa lainsäädännössä säädetyt tunnustamisen aineelliset edellytykset. Tätä sääntöä on kuitenkin noudatettava rikkomatta henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevia

27 — Ks. sosiaaliturvaan liittyen edellä alaviitteessä 24 mainitut asiat Singer, s. 972, ja Brock, 7 kohta.

28 — Ks. erityisesti asia 1/73, Westzucker, tuomio 4.7.1973 (Kok. 1973, s. 723, 6—10 kohta); asia 96/77, Bauche, tuomio 15.2.1978 (Kok. 1978, s. 383, 54—58 kohta) ja asia 278/84, Saksa v. komissio, tuomio 14.1.1987 (Kok. 1987, s. 1, 34—37 kohta).

29 — Ks. asetuksen N:o 3 28 artiklan osalta asia 14/67, Welchner, tuomio 5.12.1967 (Kok. 1967, s. 427, erityisesti s. 436).

perustamissopimuksen määräyksiä.[30] Jos kansallisessa lainsäädännössä myönnettäessä oikeutta saada vanhuuseläkeetuuksia otetaan huomioon ainoastaan kansallisella alueella täytetyt kaudet, mutta toisen jäsenvaltion alueella täytetyt vastaavat kaudet jätetään ottamatta huomioon, ja rikotaan näin kyseisiä perustamissopimuksen määräyksiä, jälkimmäisten kausien tunnustamista ei voida evätä asetuksen 94 artiklan 2 kohdan perusteella.

61. Tämä 94 artiklan 2 kohdan tulkinta on yhtäpitävä yhteisön tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön kanssa, jonka mukaan "jäsenvaltiot saavat — — edelleenkin säätää sosiaaliturvajärjestelmistään ja erityisesti vahvistaa ne edellytykset, joiden täyttyessä oikeus etuuksiin syntyy, sillä varauksella, etteivät ne tätä toimivaltaa käyttäessään saa rikkoa yhteisön oikeutta",[31] ja "perustamissopimuksen [EY 42 artiklassa] ja asetuksessa N:o 1408/71 säädetään ainoastaan eri jäsenvaltioissa täyttyneiden vakuutuskausien yhteenlaskemisesta eikä siitä, millä edellytyksillä nämä vakuutuskaudet täyttyvät".[32]

62. Näkemystä, jonka mukaan 94 artiklan 2 kohdan mukaisesti huomioon otettavat kaudet on määriteltävä kansallisessa lainsäädännössä siten, ettei perustamissopimuksen määräyksiä rikota, tukee lisäksi yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö, jossa on tulkittu vuonna 1958 annetun asetuksen N:o 3 27 ja 28 artiklan sekä 1 artiklan p ja r alakohdan käsitteitä "vakuutuskaudet tai vakuutuskausiksi rinnastettavat ajanjaksot"[33] sekä asetuksen N:o 1408/71 45 artiklan 1 kohdan ja 1 artiklan r alakohdan käsitettä "vakuutuskausi".[34] Esimerkiksi asiassa Iurlaro antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin on todennut asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan r alakohtaa lainaten, että "vakuutuskausilla tarkoitetaan erityisesti asetuksen N:o 1408/71 45 artiklan soveltamisen kannalta siinä lainsäädännössä määriteltyjä tai tunnustettuja vakuutuskausia, jonka mukaan ne on täytetty, edellyttäen kuitenkin, että perustamissopimuksen [EY 39—EY 42] artiklan määräyksiä noudatetaan".[35]

63. Mikäli on niin, kuten olen esittänyt, että 94 artiklan 2 kohta ei oikeuta sellaisten vakuutuskausien tunnustamiseen, jotka eivät täytä kansallisessa lainsäädännössä säädettyjä edellytyksiä, niin mikä on kyseisen säännöksen tarkoitus ja vaikutus? Kuten komissio on selittänyt, säännös koskee sellaisten henkilöiden tilannetta, jotka ovat täyttäneet vakuutuskausia jäsenvaltiossa, jossa asetusta N:o 1408/71 ei kyseisenä ajanjaksona vielä sovellettu.[36] Siten sen tavoitteena on varmistaa, että

30 — Ks. asia C-302/90, Faux, tuomio 15.10.1991 (Kok. 1991 s. I-4875, 25—28 kohta).

31 — Ks. erityisesti asia 1/78, Kenny, tuomio 28.6.1978 (Kok. 1978, s. 1489, Kok. Ep. IV, s. 137, 16 kohta) ja viimeksi asia C-33/99, Fahmi, tuomio 20.3.2001 (Kok. 2001, s. I-2415, 25 kohta).

32 — Asia C-349/87, Paraschi, tuomio 4.10.1991 (Kok. 1991, s. I-4501, 15 kohta).

33 — Edellä alaviitteessä 29 mainittu asia Welchner sekä asia 2/72, Murru, tuomio 6.6.1972 (Kok. 1972, s. 333).

34 — Asia C-324/88, Vella, tuomio 7.2.1990 (Kok. 1990, s. I-257) ja asia C-322/95, Iurlaro, tuomio 17.9.1997 (Kok. 1997, s. I-4881).

35 — Tuomion 27 ja 28 kohta.

36 — Ks. myös asia C-389/99, Sundgren, tuomio 10.5.2001 (Kok. 2001, s. I-3731, 29 kohta).

toimivaltaiset viranomaiset ottavat huomioon tällaiset asetuksen voimaantuloa edeltävät kaudet määrittäessään asetuksesta N:o 1408/71 johtuvia oikeuksia. Tällaisten kausien huomioon ottamisesta kieltäytyminen pelkästään siitä syystä, että ne on täytetty ennen asetuksen voimaantuloa, olisi lainvastainen. Näin ollen kun yhteisöjen tuomioistuinta pyydettiin asiassa Rönfeldt [37] ottamaan kantaa siihen, olivatko Saksan viranomaiset toimineet lainmukaisesti jättäessään ottamatta huomioon Saksan kansalaisen eläkettä laskiessaan vakuutuskaudet, jotka olivat täyttyneet Tanskan lainsäädännön mukaisesti ennen asetuksen N:o 1408/71 voimaantuloa Tanskassa, se totesi, että tällaiset kaudet on otettava huomioon asetuksen 94 artiklan 2 kohdan mukaisesti. [38]

64. Vastaavasti nyt esillä olevassa asiassa asetuksen 94 artiklan 2 kohta ei velvoita ottamaan huomioon ajanjaksoa, jolloin kantaja hoiti lastaan Belgiassa hänen eläkkeensä laskemisessa Itävallassa, koska hän ei tuona aikana täyttänyt ASVG:ssä säädettyä asuinpaikkaa koskevaa edellytystä, joka on täytettävä, jotta lapsen hoitamiseen käytetty jakso voitaisiin katsoa vakuutuskauteen rinnastettavaksi kaudeksi. Jäljempänä tarkastellaan sitä, onko tämä henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevien perustamissopimuksen määräysten mukaista. [39]

— 94 artiklan 3 kohta

65. Asetuksen 94 artiklan 3 kohdassa säädetään, että "jollei 1 kohdan säännöksistä muuta johdu, oikeus saavutetaan tämän asetuksen mukaan, vaikka se liittyy vakuutustapahtumaan, joka on sattunut ennen — — päivää, jolloin asetusta alettiin soveltaa sen jäsenvaltion alueella, jota asia koskee".

66. Käsitykseni mukaan kyseinen säännös koskee tilanteita, joissa vakuutustapahtuma, kuten asetuksen soveltamisalaan kuuluvan henkilön tapaturmainen kuolema työssä tai työttömyyteen johtava henkilön irtisanominen, [40] on tapahtunut ennen asetuksen voimaantuloa siinä jäsenvaltiossa, jota asia koskee ja jossa vakuutustapahtumalla on sellaisia oikeusvaikutuksia — joko sosiaalietuuden muodossa tai siten, että tietyt ajanjaksot tunnustetaan maksukausiin rinnastettaviksi kausiksi — jotka jatkuvat asetuksen voimaantulon jälkeen. Tällaisissa tilanteissa asetukseen perustuvat oikeudet on myönnettävä vahinkoa kärsineelle henkilölle välittömin vaikutuksin siitä ajankohdasta, kun asetus tulee voimaan. [41] Siten 94 artiklan 3 kohdan perimmäinen tavoite on estää jäsenvaltiota, jota asia koskee, kieltäytymästä myöntämästä kyseisiä oikeuksia ainoastaan sillä perusteella, että niihin johtanut vakuu-

37 — Edellä alaviitteessä 25 mainittu asia Rönfeldt.

38 — Tuomion 15 ja 16 kohta.

39 — Ks. 70—74 kohta.

40 — Ks. edellä alaviitteessä 24 mainittu asia Singer, erityisesti tuomion s. 972, sekä edellä alaviitteessä 11 mainittu asia Kuusijärvi, tuomion 23 ja 24 kohta.

41 — Ks. vuonna 1958 annetun asetuksen N:o 3 53 artiklan 3 kohdan samanlaisesta tulkinnasta edellä alaviitteessä 24 mainittu asia Brock, tuomion 6—9 kohta.

tustapahtuma on sattunut ennen asetuksen voimaantuloa.

67. Tätä sääntöä sovelletaan kuitenkin ainoastaan, jollei 1 kohdan säännöksistä muuta johdu. Artiklan 1 kohdan säännösten mukaan oikeuksia ei saavuteta asetuksen nojalla ajalta ennen päivää, jolloin asetusta alettiin soveltaa sen jäsenvaltion alueella, jota asia koskee. Katson komission tavoin, että tästä sanamuodosta seuraa, että jäsenvaltioiden velvollisuus myöntää asetuksen voimaantulopäivän jälkeen aikaisemmin sattuneisiin vakuutustapahtumiin liittyviä oikeuksia koskee ainoastaan tilanteita, joissa kyseiset vakuutustapahtumat antavat kansallisen lainsäädännön nojalla oikeuden sosiaalietuuksiin tai tiettyjen ajanjaksojen tunnustamiseen maksukausiin rinnastettaviksi kausiksi. Muussa tapauksessa 94 artiklan 3 kohta synnyttäisi taannehtivasti uusia oikeuksia 94 artiklan 1 kohdan vastaisesti.

68. Nyt esillä olevassa asiassa on selvää, ettei aika, jonka kantaja käytti Belgiassa lasten hoitamiseen ASVG:n 227 a §:n mukaan oikeuta tämän ajanjakson tunnustamiseen vakuutuskausiin rinnastettavaksi kaudeksi vanhuuseläkettä laskettaessa. Tästä seuraa, että vaikka henkilö päättää vastata itse lapsensa hoitamisesta, mikä voitaisiin katsoa — kuten komissio esittää — "vakuutustapahtumaksi", 94 artiklan 3 kohdalla ei voi missään tapauksessa olla sitä vaikutusta, että se velvoittaisi Itävallan viranomaiset tunnustamaan kyseiset ajanjaksot vakuutuskausiin rinnastettaviksi kausiksi.

69. Edellä mainituista syistä olen päätynyt siihen, että ASVG:n 227 a §:n kaltainen säännös ei ole asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 1—3 kohdan vastainen, kun sillä rajoitetaan Euroopan talousalueen tai Euroopan yhteisön jäsenvaltiossa lapsen hoitamiseen käytetyn ajanjakson hyväksi lukeminen sellaisiin kausiin, jotka ovat täyttyneet sen jälkeen, kun kyseinen asetus on tullut voimaan siinä jäsenvaltiossa, jossa hyväksilukemista haetaan.

EY 18 ja 39 artikla

70. Itävallan hallitus ja komissio ovat samaa mieltä siitä, ettei EY 39 artiklaa voida soveltaa nyt esillä olevaan asiaan.

71. Näkemys voidaan hyväksyä. Kantaja lopetti työnteon yli 21 kuukautta ennen kuin hän muutti Belgiaan, missä hän ei harjoittanut mitään ammatillista toimintaa.

Siten häntä ei voida pitää EY 39 artiklassa tarkoitettuna siirtotyöläisenä.

72. Komission mukaan pääasian kantaja voi kuitenkin vedota EY 18 artiklaan. Komission näkemyksen mukaan se, että lapsen hoitamiseen Euroopan talousalueen tai Euroopan unionin jäsenvaltiossa ennen 1.1.1994 käytettyä aikaa ei lasketa vakuutuskauteen rinnastettavaksi ajanjaksoksi, on tämän määräyksen vastaista. [42]

73. Tämä päätelmä herättää monta vaikeaa kysymystä, jotka koskevat EY 18 artiklan sekä ajallista että aineellista soveltamisalaa. Näitä kysymyksiä ei ole käsitelty nyt esillä olevassa asiassa, koska niihin ei ole puututtu ennakkoratkaisupyynnössä eikä tuomioistuimelle esitetyissä kysymyksissä ja koska komissio otti 18 artiklan esille ainoastaan vastauksessa, jonka se antoi yhteisöjen tuomioistuimelle toisessa asiayhteydessä, kuten edellä mainittiin. Siten erityisesti jäsenvaltioilla ei ole ollut mahdollisuutta puuttua niihin laaja-alaisiin vaikutuksiin, joita komission tulkinnalla 18 artiklasta voisi olla. Näin ollen 18 artiklan tarkasteleminen tässä yhteydessä ei tunnu tarkoituksenmukaiselta. Totean ainoastaan, että on kyseenalaista, voidaanko nyt käsiteltävän asian tosiseikkoihin soveltaa 18 artiklaa, jonka tarkoituksena on laajentaa oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen niin, että se koskee työntekijöiden lisäksi kaikkia unionin kansalaisia.

74. Siksi ehdotan lisäksi, vaikka yhteisöjen tuomioistuimen ei tarvitsekaan tästä erityisesti lausua, että ASVG:n 227 a §:n kaltainen säännös ei ole EY 18 ja EY 39 artiklan vastainen, kun sillä rajoitetaan ETA:n tai EU:n jäsenvaltiossa täyttyneen, lapsen hoitamiseen käytettyjen ajanjaksojen hyväksilukeminen kausiin, jotka ovat täyttyneet 1.1.1994 jälkeen.

Aineellinen rajoitus

75. Edellä esitetyn perusteella esillä olevassa asiassa ei ole tarpeen tarkastella sitä, onko ASVG:n 227 a §:n 3 momentti yhteisön oikeuden vastainen, kun sillä rajoitetaan aineellisesti ETA:n tai EU:n jäsenvaltiossa lapsen hoitamiseen käytettyjen ajanjaksojen tunnustamista siten, että tunnustaminen on mahdollista ainoastaan silloin, kun äidillä on oikeus rahamääräiseen äitiysavustukseen ASVG:n tai muun Itävallan liittovaltion lain perusteella tai äitiyden perusteella suoritettaviin etuuksiin Betriebshilfegesetzin [43] perusteella.

42 — Ks. 35—38 kohta edellä.

43 — Ks. 26 kohta.

Ratkaisuehdotus

76. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Oberster Gerichtshofin esittämään kysymykseen seuraavasti:

Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 94 artiklan 1 ja 3 kohta ei ole sellaisen kansallisen lainsäädännön vastainen, jonka mukaan lasten hoitamiseen käytetyt ajanjaksot, jotka ovat täyttyneet jossakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen sopimusvaltiossa, katsotaan vanhuuseläkkeen osalta vakuutuskausiin rinnastettaviksi kausiksi ainoastaan, jos nämä kaudet ovat täyttyneet sen jälkeen kun asetus on tullut voimaan ensin mainitussa jäsenvaltiossa, kun taas ensimmäisessä valtiossa täyttyneet hoitokaudet katsotaan vanhuuseläkkeen osalta vakuutuskausiin rinnastettaviksi kausiksi ilman ajallisia rajoituksia.